

TÜKÖRBE NÉZVE

AZ EDUCATIO® FOLYÓIRAT A HAZAI NEVELÉSTUDOMÁNYI LAPOK KÖZÖTT

POLÓNYI ISTVÁN

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Beérkezett: 2021. április 20., elfogadva: 2021. október 14.

Ennek a tanulmánynak az a célja, hogy megvizsgálja fennállásának 30 éves évfordulóján az *Educatio* folyóirat néhány tudánymetriai jellemzőjét. Az írás elemzi a folyóirat egyes tartalmi, mennyiségi jellemzőjét és a neveléstudomány területén mérhető súlyát, jelentőségét és hatását összehasonlítva a másik három jelentős magyar pedagógiai folyóirattal: a *Magyar Pedagógiával*, az *Iskolakultúrával* és az *Új Pedagógiai Szemlével*. Ezen túlmenően megvizsgálja, hogy a hazai neveléstudomány jelentősebb műhelyeinek tagjai mennyit publikálnak az *Educatio*-ban és mennyit hivatkoznak a folyóirat írásaira.

Kulcsszavak: az *Educatio* folyóirat idézettsége, a neveléstudományi műhelyek tagjainak publikációi

The purpose of this study is to examine some of the scientific metrics of the journal *Educatio* on the occasion of its 30th anniversary. The article analyzes some of the content and quantitative features of the journal and its measurable weight, significance and impact in the field of educational research, comparing it with the other three major Hungarian pedagogical journals: *Magyar Peadógiá* (Hungarian Pedagogy), *Iskolakultúra* (School Culture) and *Új Pedagógiai Szemle* (the New Pedagogical Review). In addition, the study examines how much the teaching and research members of the most significant workshops in Hungarian education publish in *Educatio* and how much they refer to the journal's writings.

Keywords: citation characteristics of the journal *Educatio*, publications of members of educational workshops

Levelező szerző: Polónyi István, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1. E-mail: istvan.polonyi@arts.unideb.hu

Bevezetés

Az *Educatio* 30 éves lett. Az évforduló alkalmat teremt a tükörbe nézésre, arra, hogy megvizsgáljuk a folyóirat néhány tudománymetriai jellemzőjét, összehasonlítva a magyar folyóiratpiac másik három neveléstudományi folyóiratával, az *Iskolakultúrával*, a *Magyar Pedagógiával* és az *Új Pedagógiai Szemlével*.

Soós és szerzőtársa felsorolja – jóllehet tévesnek tartja – a tudománymetria következő felfogásait:

- publikációs statisztikák előállítása (adminisztratív felfogás),
- tudományos teljesítmény mérése (kutatói felfogás), valamint
- kutatásértékelés (döntéshozói felfogás) (Soós–Vida 2019).

Egy másik írásban Soós megadja az általa helyesnek vélt definíciót is, miszerint „Az »elméleti« tudománymetria mint kutatási terület [...] a tudomány szerveződésének, működésének, dinamikájának (főként a tudományos kommunikációra irányuló) empirikus kvantitatív vizsgálatát célozza. Ennek egy ága, az ún. értékelő tudománymetria foglalkozik a tudományos teljesítmény modellezésével és mérésével.” (Soós–Kiss–Lackner 2020: 960.)

Soós és szerzőtársai azt is hangsúlyozzák, hogy a tudománymetria gyors fejlődése gyakran vezet ahhoz, hogy a kutatásértékelési indikátorokat – a számszerűsíthetőség „bűvöletében” – nem kellő körültekintéssel használják, és az általuk kapott eredményeket abszolutizált módon értelmezik (Soós–Kiss–Lackner 2020: 958).

Míndezek előrebocsátásával és szem előtt tartásával igyekszünk a négy folyóiratot összehasonlítani. Az adatok és a számok közreadásával az olvasóra bízunk az értékelés véleményezését.

A neveléstudományi folyóiratok tudománymetriai összehasonlítása nem előzmény nélküli. Valamennyire előzménynek tekinthető – bár ez nem tudománymetriai elemzés volt – a 2004. évi Országos Neveléstudományi Konferencia folyóirat-szekciója, valamint Csapó Benő számos, a *Magyar Pedagógia* folyóirattal foglalkozó írása (pl. Csapó 1991, 1992, 2005).

Az első szélesebb körben ismert tudománymetriai elemzés Tóth és szerzőtársai munkája volt, ami 1997 és 2007 között vizsgálta a magyar neveléstudományi folyóiratokat, nemzetközi kitekintéssel is. (Tóth–Toman–Cserpes 2008.) Ez az elemzés azonban az *Iskolakultúra*, a *Magyar Pedagógia* és az *Új Pedagógiai Szemle* mellett az *Educatióra* nem terjedt ki. Bíró ugyancsak nemzetközi térre is kiterjedő elemzései közel hasonló évfolyamokon (1996–2006) vizsgálták a négy magyar neveléstudományi folyóiratot, köztük az *Educatiót* (Bíró 2009a, 2009b).

Az utóbbi időben Nagy Gyula munkái elemezték a *Magyar Pedagógia* folyóiratot, helyenként kitekintve a többi háromra is (Nagy 2016, 2019; Nagy–Molnár 2017).

A négy neveléstudományi folyóirat sajátos elemzését adják Molnár és munkatársai a társszerzői hálózatok vizsgálatával (Molnár–Pintér–Tóth 2018).

A neveléstudományi doktori iskolák hallgatóinak többek között az itt elemzett négy neveléstudományi folyóiratban történő publikációit vizsgálta Soós és szerzőtársa (Soós–Vida 2019).

Meg kell még említeni Sasvári munkáit, aki az MTA IX. osztály folyóiratait elemezte kitér az *Educatio* és az *Iskolakultúra* néhány tudományometriai jellemzőjére (Sasvári–Urbanovics 2020, 2021; Sasvári 2019).

Az oktatáskutatási lapok profiljai

A *Magyar Pedagógia* 1892-ben lett alapítva, s az 1947-től tartó szüneteltetés után 1961-ben indult újra mint az MTA Pedagógiai Bizottságának folyóirata, amely 2020-ban a 120. évfolyamánál tart. Az *Iskolakultúra*t 1991-ben alapították, 2021-ben a 31. évfolyamát jegyzi. Az *Új Pedagógiai Szemle* elődje a *Pedagógiai Szemle* 1951-ben látott először napvilágot, amely 1991-től jelenik meg *Új Pedagógiai Szemle* néven. Meghaladja jelen írás kereteit, hogy mélyebb történelmi áttekintést mutassunk be az egyes lapok alapításáról, alapítóiról és múltjáról – pedig ez nyilvánvalóan hozzájárulhatna az egyes lapok arculatának megismeréséhez.

A négy között a legfiatalabb az *Educatio*, melynek első száma 1992-ben jelent meg¹, a jelenlegi a 30. évfolyam.

Az *Educatio* folyóiratnak 2020 végéig 114 kötete jelent meg, valamennyi tematikus szerkesztésű volt. A tematika alapján nagyobb témacsoportba sorolva a megjelent számokat, három nagy témacsoport teszi ki a megjelent számok felét: az iskola társadalmi, gazdasági környezetével foglalkozó témák, az oktatáspolitikai témák és az iskola belső világával szociológiai aspektusból foglalkozó témák. Hozzáátéve, hogy részint egy ilyen besorolás mindig szubjektív, részint pedig, hogy a témák túlnyomó többsége valójában oktatáspolitikai és nevelésszociológiai.

A tematikák alapján az *Educatio* folyóiratot leginkább az oktatáskutatással, a nevelésszociológiával foglalkozó értelmiségi lapjaként lehetne azonosítani. Önmeghatározása szerint – ami a korábbi számok belső oldalán olvasható volt – „interdiszciplináris szemle azok számára, akik az oktatás társadalmi összefüggéseit keresik”. Homloklapján pedig hat tudomány van felsorolva: pedagógia, szociológia, ökonómia, história, pszichológia, politológia.

A hazai folyóiratpiacon található hasonlóan neveléstudományi tematikájú jelentős periodikák közül az egyik az *Iskolakultúra*, amely önmeghatározása szerint az oktatással-neveléssel, az iskola belső világával, illetve az oktatási rendszer jellemzőivel kapcsolatos írásokat közöl². A másik a *Magyar Pedagógia*, amely a „tágon értelmezett neveléstudomány minden területéről közöl tanulmányokat, empirikus vizsgálat eredményeit összegző írást éppúgy, mint elméleti elemzést vagy egy kutatási terület eredményeinek átfogó, szintetizáló jellegű bemutatását”.³ Az *Új Pedagógiai Szemle* célja pedig: „kutatói és tanári beszámolókkal, határainkon túli neveléstudományi kitekintéssel [...] fórumot biztosítani pedagógusok és oktatáskutatók számára”.⁴

Az ilyen önmeghatározások persze sohasem adnak pontos képet.

¹ Az *Educatio* alapításáról lásd Géczy 2001.

² <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/> [Letöltve: 2021. 03. 17.]

³ <http://www.magyarpedagogia.hu/?pid=20> [Letöltve: 2021. 03. 17.]

⁴ <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle> [Letöltve: 2021. 03. 17.]

Ha megnézzük az MTA tudományos osztályai által elfogadott folyóiratlistákat, s azokban a vizsgált lapokat, akkor is kapunk valamilyen képet az egyes periodikák profiljáról (2020. év végi állapot szerint) (1. táblázat).

1. táblázat: A vizsgált periodikák az MTA tudományos bizottságok folyóiratlistáin

	MTA I. Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya		MTA II. Filozófiai és Történettudományok Osztálya		MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya		
	Nyelv-tudományi Bizottság	Irodalom-tudományi Bizottság	Pedagógiai Tudományos Bizottság	Pszichológiai Tudományos Bizottság	Szociológiai Tudományos Bizottság	Regionális Tudományok Bizottsága	Demográfiai O.K. Bizottság
<i>Educatio</i>		x	x	x	x	x	x
<i>Iskolakultúra</i>		x	x	x	x	x	
<i>Magyar Pedagógia</i>	x		x	x			
<i>Új Pedagógiai Szemle</i>	x		x				

Forrás: MTA honlapja alapján

A táblázat tanúsága szerint az *Educatio* és az *Iskolakultúra* látszik a legszélesebb és a *Magyar Pedagógia*, valamint az *Új Pedagógiai Szemle* a legszűkebb profilúnak az MTA makro szinten képviselte tudományos mezőben. Ez azonban inkább csak a befogadás általános jellege, ami szükségszerűen nem esik egybe a publikált írások mondandójával. Ugyanakkor a táblázat az egyes folyóiratok nyitottságát is jellemzi a különböző tudományterületekre.

Egy másik lehetőség, ha megvizsgáljuk a négy folyóirat elmúlt időszakában (itt mi három évfolyamot⁵ néztünk meg) megjelent írások szerzőinek tudományos profilját, akkor a lapok arculatáról talán valamivel pontosabb képet alkothatunk. A 2. táblázat az egyes folyóiratok ismétlődő szerzőinek⁶ „tudományos profilját” mutatja. Az adatok tanúsága szerint az *Educatio* fő profilja a neveléstudomány és a nevelésszociológia, az *Iskolakultúráé* és a *Magyar Pedagógiáé* a neveléstudomány és a pszichológia, az *Új Pedagógiai Szemléé* pedig a neveléstudomány, a szociológia és a pedagógia.

Megvizsgáltuk, hogy ezek a folyóiratok mennyire széles profilúak, mennyire csak a neveléstudomány lapjai, mivel az *Educatio* folyóirat esetében gyakran hangsúlyozzák a szélesebb profilt. Elemeztük három tudományterület – a neveléstudomány, a szociológia és a pszichológia – vezető oktatóinak a négy vizsgált folyóiratban közreadott publikációit. A vizsgálatba négy tudományegyetem (DE, ELTE, PTE, SZTE) neveléstudományi, szociológiai és pszichológiai intézetei egyetemi tanárainak és docenseinek publikációit vettük górcső alá az MTMT alapján. (Lásd melléklet 1., 2. és 3. táblázat.)

⁵ A megjelent elmúlt három évfolyam az *Educatio*, az *Iskolakultúra* és az *Új Pedagógiai Szemle* esetében a 2018-2019-2020, a *Magyar Pedagógia* esetében a 2017-2018-2019 évfolyam volt – adatbázis OPKM WebOPAC <https://opac.opkm.hu/pages/modules/opac/opac.php?fn=as>

⁶ Mindegyik folyóiratnál sorrendben az első 10 leggyakrabban publikáló szerzőt vizsgáltuk.

2. táblázat: A vizsgált folyóiratok arculata a leggyakrabban ismétlődő szerzők tudományos profilja alapján

Az első tíz leggyakrabban ismétlődő szerző MTA osztálybesorolása					
<i>Educatio</i>	<i>Iskolakultúra</i>	<i>Magyar Pedagógia</i>	<i>Új Pedagógiai Szemle</i>		
5 fő	10 fő	10 fő	7 fő		
II.	II.	II.	II.		
5 fő			3 fő	ismeretlen	
Az első 10 leggyakrabban ismétlődő szerző által írt közlemények száma a szerző MTMT önbesorolása szerint					
<i>Educatio</i>	<i>Iskolakultúra</i>	<i>Magyar Pedagógia</i>	<i>Új Pedagógiai Szemle</i>		
11	20	17	15	nev. tudomány	
9	15	7	13	nev. szociológia	
6	6	6	5	pedagógia	
2	9	2	4	pályorientáció	
2	4		9	szerk. anyag	

Forrás: MTMT alapján saját számítás

Az adatok tanúsága szerint mind a négy folyóirat meghatározóan a neveléstudományi intézetek vezető oktatói publikációinak ad teret. Ehhez képest mind a szociológiai intézetek, mind a pszichológiai intézetek vezető oktatói meglehetősen szerény közreműködést mutatnak mind a négy periodikában.

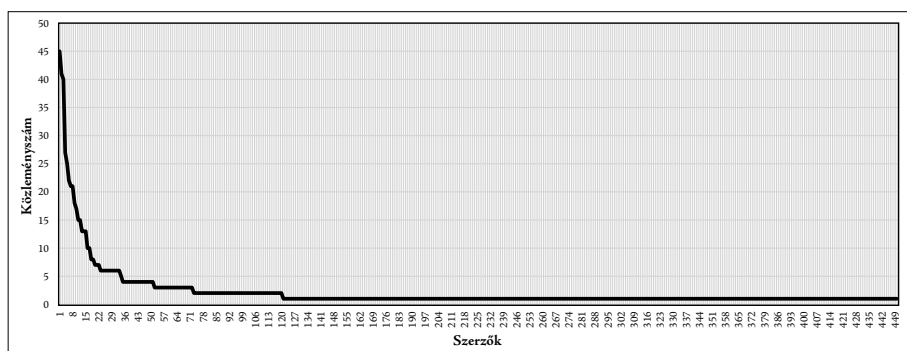
Sasvári és szerzőtársa (*Sasvári–Urbanovics 2021*) elemezte a gazdaságtudományi terület elfogadott folyóiratainak publikációs és hivatkozási tendenciáit 2018–2020 között, és azt találták, hogy az *Educatio* 2018-ban 65, 2019-ben 48, az *Iskolakultúra* 2018-ban 62, 2019-ben 72 gazdasági tárgyú közleményt tett közzé. Ha ezt átszámítanánk a fentiek szerinti fajlagos mutatóra, akkor a szociológiai és a pszichológiai terület eredményeinél valamivel alacsonyabb értékeket kapnánk.

Összességében tehát mind a négy folyóirat alapvetően neveléstudományi irányultságú, amihez némelyiknél több, némelyiknél kevesebb kitekintés társul.

Az adatokból egyértelmű, hogy a négy vizsgált folyóirat a neveléstudományi intézetek vezető oktatóinak közléseiben játszik meghatározó szerepet. A folyóiratok közlési intenzitását is figyelembe vevő elemzés szerint különösen jól látszanak az egyes egyetemek ezen intézeteinek preferenciái is. A debreceniek az *Educatiót* preferálják, a szegediek az *Iskolakultúrát* és a *Magyar Pedagógiát*, a pécsiek az *Magyar Pedagógiát*, az ELTE oktatói pedig elsősorban a *Magyar Pedagógiát*. Az is látszik, hogy a szociológiai intézetek vezető oktatói – ezen négy folyóiratban elhelyezett írásait illetően – az *Educatiót* preferálják, a pszichológiai intézetek vezető oktatói pedig a *Magyar Pedagógiát* és az *Iskolakultúrát*, de ezek a közlési gyakoriságok messze elmaradnak a neveléstudományi intézetek oktatóitól.

Az *Educatio* szerzői és szerkesztői

Az *Educatio* folyóiratban 1992 és 2020 között kicsit több mint ezer (1019) tanulmány⁷ jelent meg. A szerzők megoszlását vizsgálva egy jellemzően exponenciális eloszlást találunk (1. ábra).

1. ábra: Az *Educatio* szerzőinek megoszlása a folyóiratban közölt publikációik száma alapján.

Forrás: saját kigyűjtés alapján saját szerkesztés

⁷ Az *Educatio* közlési szerkezetében nagyjából négy közleménytípus különíthető el: a tudományos tanulmányok, az interjúk, a recenziók, illetve szemlék, valamint a rövid kutatási beszámolók. Itt a tanulmány vagy hasonló címszó alatt megjelent jelentősebb tudományos írások számbavételéről van szó.

17 olyan szerző van, aki több mint 10 tanulmányt közölt a folyóiratban, ők adták az összes tanulmány jellegű publikáció 36%-át. További 17 szerző, aki 5 és 9 közötti tanulmányt adott közre, ami az összes tanulmány 11%-a. További 86 szerző publikált 2, 3 vagy 4 alkalommal, ez teszi ki a tanulmányok további 22%-át. A fennmaradó valamivel több mint 300 közlemény további valamivel több mint 350 szerző között oszlik meg, azaz a tanulmányok mintegy 450 szerző tollából származnak.

A fentiekhez hozzá kell tenni, hogy a szerzőismétlődésben az *Educatio* egyáltalán nem egyedülálló. Ha megvizsgáljuk a négy elemzett folyóirat legutóbbi három évfolyamának írásait (az OPKM WebOPAC adatai alapján), akkor azt találjuk, hogy a szerzőismétlődés – azaz az ismétlődő szerzők számának és az összes szerző számának hányadosa – az *Iskolakultúra* és a *Magyar Pedagógia* esetében 20% körüli, az *Educatio* és az *Új Pedagógiai Szemle* esetében pedig 14% körüli. Ha a négy folyóirat MTMT-ben található összes közleményének leggyakoribb szerzőjét nézzük, akkor az *Educatio*-ban a leggyakoribb szerző az összes írás 4,4%-át, az *Iskolakultúra*-ban 3%-át a *Magyar Pedagógiában* 5,7%-át, az *Új Pedagógiai Szemlében* pedig 4%-át adja.

Ha az *Educatio* legtermékenyebb szerzőinek tudományági hovatartozását vizsgáljuk, akkor azt találjuk, hogy a 17 közül: 12 neveléstudományokból, 4 szociológiai tudományokból 1-1 pedig történelemtudományból, illetve közgazdaságtudományból rendelkezik tudományos minősítéssel.⁸ Ha az MTMT-ben nézzük meg, hogy ki milyen tudományterületre sorolta magát, akkor valamivel változatosabb képet kapunk. Az adatok szerint az egyik meghatározó irányultság a szociológiai (ha idesoroljuk a szociológiai, nevelésszociológiai és az oktatásszociológiai besorolásokat), ami 44%-ot tesz ki. A másik, ezt részben átfedő irányultság a neveléstudományi (ha ebbe soroljuk a nevelésszociológiai, a neveléstudományi, az oktatáskutatási és oktatáspolitikai besorolást), ez 56% súlyú.

A szerkesztőbizottság tagjainak tudományági hovatartozását is érdemes megvizsgálni, ugyanis az *Educatio* folyóirat esetében a szerkesztőbizottság – más folyóiratoktól eltérően, ahol az egy reprezentatív, a lap irányvonalát megtestesítő, lényegében virtuális testület – itt gyakorlati szerkesztőségként, a lapszámok aktív alakítójaként is működik. A 16 tag⁹ mindegyike tudományos minősítéssel rendelkezik, közülük 10 neveléstudományok, 4 szociológiai tudományok, 2 gazdaságtudományok tudományterületen (mivel egy tagnak két tudományágban van minősítése, van egy történelemtudományi minősítés is). Az MTMT-beli önbesorolás alapján a neveléstudományi irányultság (a neveléstudományi, az oktatáspolitikai és az oktatáskutatási besorolások) valamivel dominánsabb részarányt, 50%-ot képviselnek, mint a szociológiai (szociológia, nevelésszociológia, oktatásszociológia) irányultság (44%). Ez lényegében összhangban van az elől bemutatott arculatlemzés eredményével.

A domináns szerzők és a szerkesztőbizottság tudományos irányultsága alapján leszögezhető, hogy az *Educatio* folyóiratot a neveléstudományi és a szociológiai, nevelésszociológiai irányultság jellemzi.

⁸ Egy szerzőnek két tudományból is van minősítése, így az összeg több mint 17.

⁹ Fehérvári Anikó, Bajomi Iván, Biró Zsuzsanna Hanna, Csákó Mihály, Forray R. Katalin, Györgyi Zoltán, Hrubos Ildikó, Kovács Gergely, Kozma Tamás, Lukács Péter, Nagy Péter Tibor, Polónyi István, Sáska Géza, Széll Krisztián, Tomasz Gábor, Veroszta Zsuzsa.

Az *Educatio* folyóirat tudományos hatása

A folyóirat tudományos hatását több megközelítésben vizsgáljuk. Az egyik – a legáltalánosabban használt hatásmérőszám – az egy közleményre jutó hivatkozások száma. Egy további a neveléstudományi doktori műhelyek oktatóinak tudományos folyóirat-közleményeiben az *Educatio*-cikkek aránya, a másik a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága tagjainak folyóirat-közleményeiben az *Educatio* aránya. Végül pedig a neveléstudományi műhelyek és az MTA PTB tagjai közleményeinek hivatkozásaiban képviselt aránya.

Egy közleményre jutó hivatkozások száma

A legáltalánosabban használt folyóirat hatásmérési módszer az egy publikációra jutó hivatkozások száma. Az egy közleményre jutó citációk száma a *Magyar Pedagógia* esetében a legmagasabb, ezt követi az *Educatio* (3. táblázat). Ha azt is megnézzük, hogy az egyes folyóiratok esetében melyik folyóirat közleményére található a legtöbb hivatkozás, akkor azt látjuk, hogy az *Iskolakultúra* kivételével mindegyik folyóirat esetében a saját közleményekre található a legtöbb citáció. Az *Iskolakultúra* írásai viszont legtöbbször a *Magyar Pedagógiára* hivatkoznak.

3. táblázat: Az egy publikációra jutó hivatkozások száma

	Összes citáció / Összes közlemény	EDU	IK	MP	ÚPSZ
<i>Educatio</i>	2,41	0,39	0,07	0,04	0,04
<i>Iskolakultúra</i>	1,92	0,12	0,22	0,09	0,04
<i>Magyar Pedagógia</i>	3,98	0,07	0,34	0,41	0,10
<i>Új Pedagógiai Szemle</i>	2,29	0,17	0,12	0,06	0,20

Forrás: MTMT alapján saját számítás

A táblázat abból a szempontból is érdekes, hogy jellemzi az egyes lapok önálló kultúráját, mivel a saját közleményekre történt hivatkozás úgy is értelmezhető, hogy egyfajta szemléleti, kulturális kompaktság.

A neveléstudományi műhelyek oktatóinak tudományos folyóirat-közleményeiben az *Educatio* aránya

Az egyik megközelítés a hazai doktori programmal rendelkező neveléstudományi intézetek vezető (tanár és docens besorolású) oktatóinak az *Educatio* folyóiratban közreadott tudományos közleményeinek száma és aránya a másik három széles körben ismert hasonló neveléstudományi folyóiratokhoz viszonyítva (4. táblázat).

4. táblázat: A neveléstudományi doktori programmal rendelkező egyetemi neveléstudományi intézetek vezető oktatói által a négy pedagógiai folyóiratban közreadott tudományos folyóiratcikkek megoszlása az MTMT alapján

	<i>Educatio</i>	<i>Iskola- kultúra</i>	<i>Magyar Ped.</i>	<i>ÚPSZ</i>		
ELTE Neveléstudományi Intézet	32	73	64	56	225	27%
DE Neveléstudományi Intézet (Neveléstudományi Tsz.)	140	31	19	23	213	25%
PTE Neveléstudományi Intézet	7	24	6	7	44	5%
SZTE Neveléstudományi Intézet	9	142	88	41	280	33%
EKE Neveléstudományi Intézet (Pedagógia Tsz.)	7	26	24	17	74	9%
	195	296	201	144	836	100%
	23%	35%	24%	17%	100%	
Az adott folyóiratban megjelent összes közlemény az MTMT alapján	1297	2755	812	1656		
A vizsgált NI intézetek részesedése az adott folyóirat összes közleményéből	15%	11%	25%	9%		
Legtöbbet publikáló intézet	DE (11%)	SZTE (5%)	SZTE (11%)	ELTE (3%)		

Forrás: MTMT (2020. májusi állapot) alapján saját számítás

Az adatok tanúsága szerint a *Magyar Pedagógia* közleményeinek negyedét, az *Educatio*énak 15%-át az *Iskolakultúrának* és az *Új Pedagógiai Szemlének* pedig mintegy 10%-át az öt neveléstudományi intézet vezetői oktatóinak közleményei adják. Ugyanakkor mindegyik neveléstudományi műhelynek megvan a maga priorizált (mondhatni „kedvenc”) hazai pedagógiai folyóirata. A Debreceni Egyetem neveléstudományi műhelye az, amelyik legnagyobb arányban az *Educatio* folyóiratban publikál (a folyóirat összes közleményének 11%-át ők adták). A szegediek a *Magyar Pedagógiába* és az *Iskolakultúrába* írnak leggyakrabban (az előbbi írásainak 11%-át ők adják). Az ELTE neveléstudományi műhelye tagjainak írásai egyenletesebben oszlanak meg a négy lap között, de az ő esetükben is megfigyelhető az *Iskolakultúra* és a *Magyar Pedagógia* dominanciája, mint ahogy a PTE esetében is.

Az egyes folyóiratok valódi súlyának és jelentőségének megítélését realisabbá teszi, ha a többi hazai és a külföldi folyóiratokban elhelyezett cikkeket is figyelembe vesszük (5. táblázat).

5. táblázat: A neveléstudományi doktori programmal rendelkező egyetemi neveléstudomány intézetek vezető oktatói által a négy pedagógiai folyóiratban közreadott tudományos folyóiratcikkek és az általuk közreadott összes többi hazai és külföldi folyóiratcikk az MTMT alapján

	Educatio	Iskolakultúra	Magyar Ped.	ÚPSZ	Többi magyar folyóiratban	Külföldi folyóiratban	Külföldi arány	A négy vizsgált folyóirat aránya
ELTE Neveléstudományi Intézet	32	73	64	56	236	119	26%	39%
DE Neveléstudományi Intézet (Neveléstudományi Tsz.)	140	31	19	23	214	91	21%	41%
PTE Neveléstudományi Intézet	7	24	6	7	80	8	6%	33%
SZTE Neveléstudományi Intézet	9	142	88	41	83	78	21%	63%
EKE Neveléstudományi Intézet (Pedagógia Tsz.)	7	26	24	17	101	33	19%	36%
	195	296	201	144	714	329	21%	44%
Magyar folyóiratok között	13%	19%	13%	9%	46%			
Összes folyóirat között	10%	16%	11%	8%	38%	18%		

Forrás: MTMT (2020. májusi állapot) adatai alapján saját számítás

Szembetűnő, hogy az általunk vizsgált négy hazai neveléstudományi folyóirat aránya 44%-nyi, legkisebb a súlya a PTE, legnagyobb az SZTE vezető neveléstudományi oktatói közleményeiben. Az is jól látható, hogy a külföldi publikációk aránya valamivel több mint 20%. Továbbra is szembetűnő a négy folyóirat publikációiban bizonyos polarizáltság. A debreceniek alig publikálnak a *Magyar Pedagógiában*, a szegediek alig publikálnak az *Educatióban*, ami a két műhely eltérő tudományos orientációja miatt részben érthető is. De a két műhely között ezen túlmutató feszültségek is érzékelhetők, amelyek elemzése túlmutat ennek az írásnak a keretein.

Az is látszik, hogy az *Educatio* az öt neveléstudományi műhely vezető oktatóinak publikációi között mintegy 13%-ot képvisel az összes hazai publikációjukat tekintve, ami nagyjából azonos a *Magyar Pedagógiáéval*, s mintegy 6 százalékponttal elmarad az *Iskolakultúra* mögött. Az összes folyóirat-publikációt tekintve (beleértve a külföldi folyóiratokat is) ugyanez az arány 10%.

A külföldi publikációk aránya az ELTE Neveléstudományi Intézetének vezető oktatói esetében a legmagasabb, de a debreceniek és a szegediek esetében is több mint 20%. Időben vizsgálva egyértelműen látszik a hazai folyóiratok lassú háttérbe szorulása a külföldi publikációk mögött.

Végül is a négy vizsgált pedagógiai folyóirat a hazai vezető neveléstudományi szakemberek publikációinak alig felét közli.

A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága tagjainak folyóirat-közleményeiben az *Educatio* aránya

Az *Educatio* súlyának megítélésére egy másik lehetőség, ha megvizsgáljuk az akadémia pedagógiai bizottsága tagjai publikációiban a folyóirat részesedését. Ha elemezzük az MTA Pedagógiai Bizottsága tagjainak folyóirat-publikációit az MTMT alapján, akkor nagyjából hasonló képet kapunk, mint a neveléstudományi műhelyek elemzése alapján (6. táblázat).

A bizottság tagjai hazai publikációinak fele jelenik meg a négy vizsgált pedagógiai folyóiratban (9%-a az *Educatio*-ban, 16% az *Iskolakultúra*-ban, 12-12% a *Magyar Pedagógia*-ban és az *Új Pedagógiai Szemle*-ben). Az is látszik, hogy a bizottság tagjai adták a *Magyar Pedagógia* folyóirat összes közleményének ötödét (ami bizonyos szempontból érthető, hiszen a folyóirat a Bizottság lapja).

6. táblázat: MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság tagjai folyóiratcikk-közleményeinek megoszlása az MTMT alapján

	Darab	(%)	(%)	A négy folyóirat összes közleménye az MTMT-ben	Bizottsági arány (%)
Összes (hazai és külföldi) folyóiratcikk	1769		100		
Összes hazai folyóiratcikk	1462	100	83		
Hazai folyóiratcikkből					
az <i>Educatio</i>	132	9	7	1297	10
az <i>Iskolakultúra</i>	240	16	14	2755	9
a <i>Magyar Pedagógia</i>	174	12	10	812	21
az <i>Új Pedagógiai Szemle</i>	179	12	10	1656	11
Többi magyar folyóiratcikk	737	50	42		
Külföldi folyóiratcikk	307		17		

Forrás: MTMT (2020. májusi állapot) adatai alapján saját számítás

Ha figyelembe vesszük a folyóiratok közlési intenzitását (azaz a közreadott és az MTMT-ben rögzített publikációk számát), akkor egyértelműen a *Magyar Pedagógia* áll az élen 21%-kal, a másik három periodika nagyjából hasonló, 10%-os súlyával szemben.

Ha megvizsgáljuk a bizottsági tagok életkora és a különböző folyóiratokban közreadott publikációk számának kapcsolatát, akkor azt találjuk, hogy az *Educatio* esetében a legmagasabb a korreláció (+0,3353), amit a *Magyar Pedagógia* követ (+0,3352) – ugyanakkor az *Iskolakultúra* esetében gyakorlatilag nincs kapcsolat (+0,0506) és az *ÚPSZ* esetében is elhanyagolható (+0,1659). Ebből arra lehet következtetni, hogy az *Educatio*-ban az idősebbek publikálnak nagyobb valószínűséggel, ami nem igazán meg-

lepő, mivel az *Educatio* tanulmányrovatában alapvetően meghívások alapon kerülnek be a szerzők, s a szerkesztőbizottság alighanem törvényszerűen ismert – s ebből adódóan idősebb – szerzőket invitál meg.

Melyik folyóiratban publikál több „elit”

Gyakran felmerül egyik vagy másik folyóirat esetében, hogy színvonalukat azzal igyekeznek bizonyítani, hogy szerzőik között magas az „elit” szerzők aránya. Ezt persze nehéz igazolni, mert az „elit” azonosítása definíció kérdése.

Itt mi most megkíséreljük többé-kevésbé objektív módon mérni az elit szerző fogalmát. Azokat a szerzőket tekintjük elitnek, akik a *Scientometrics of Hungarian researchers* adatbázis adatai alapján D1 és D2 besorolásúak.

Mind a négy folyóirat esetében az utolsó megjelent három évfolyam írásainak a közlési gyakoriság szerint sorba rendezett szerzők alapján az első negyven publikáció írója között a *Scientometrics of Hungarian researchers* adatai alapján D1 és D2 besorolásúak számát mutatja a 7. táblázat (2020. év végi állapot).

7. táblázat: Az „elit” (D1 és D2 besorolású) szerzők száma

<i>Educatio</i>		<i>Iskolakultúra</i>		<i>Magyar Pedagógia</i>		<i>Új Pedagógiai Szemle</i>	
A közlési gyakoriság szerint sorba rendezett szerzők alapján az első negyven publikáció írói között a <i>Scientometrics of Hungarian researchers</i> adatai alapján D1 és D2 besorolású							
4 fő	D1	3 fő	D1	4 fő	D1	1 fő	D1
3 fő	D2	2 fő	D2	1 fő	D2	1 fő	D2
A vizsgált három évfolyam összes közleménye							
145		236		49		226	
D1+D2 besorolásúak a közleményekhez viszonyítva							
5%		2%		10%		1%	

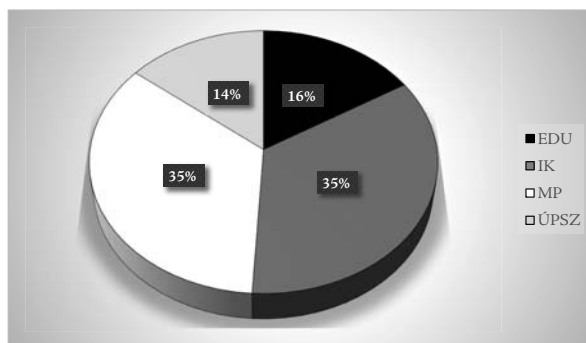
Forrás: OPKM WebOPAC (<https://opac.opkm.hu/pages/modules/opac/opac.php?fn=as>), valamint *Scientometrics of Hungarian researchers* (<https://www.tudomanymetria.com/>) alapján saját számítás

Az adatok tanúsága szerint a közleményszámhoz viszonyított elit szerző aránya a *Magyar Pedagógiában* a legmagasabb, az *Educatio* a második. Az *Iskolakultúra* és az *Új Pedagógiai Szemle* szerényebb adatokról tanúskodik ebből a szempontból, ami alapvetően érthető, hiszen ezeknek a folyóiratoknak a szerzői között van a legtöbb PhD-hallgató, illetve gyakorló szakember.

Az *Educatio* hatása a vezető oktatók hivatkozásaiban

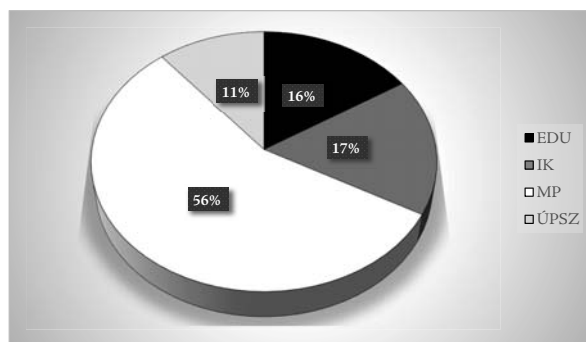
Az *Educatio* folyóirat hatását egy másik módszerrel úgy próbáltuk megítélni, hogy az öt neveléstudományi műhely egyetemi tanárainak (emeritusok nélkül ez 13 főt jelent)

megnéztük az MTMT-ben megadott legutóbbi 5 magyar nyelvű folyóirat-publikációját. E folyóiratok hivatkozásai alapján megszámoltuk az általunk vizsgált négy pedagógiai folyóiratban megjelent írásokra való citációk számát. Miután az egyetemi tanárok száma intézetenként jelentősen eltér, ezért az intézményi átlagos hivatkozások folyóiratonként számított összegének megoszlását vizsgáltuk (2. ábra).

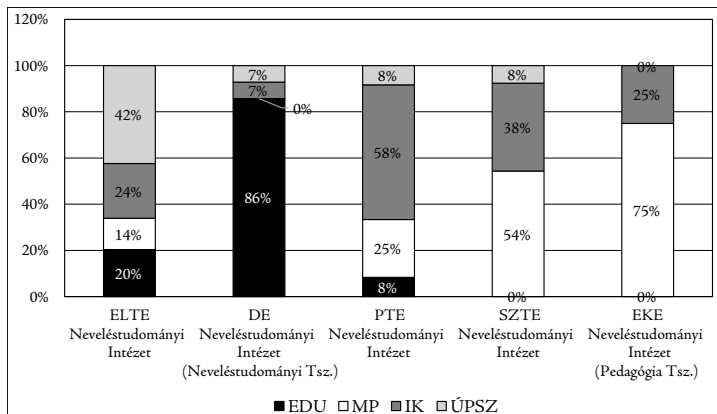
2. ábra: Az NI egyetemi tanárok hivatkozásainak megoszlása a négy pedagógiai folyóirat között.
Forrás: MTMT (2020. májusi állapot) adatai alapján saját számítás

A közleményszámmal korrigált hivatkozásmegoszlás a *Magyar Pedagógia* arányát jelentősen megnöveli, az *Iskolakultúra*ét pedig lecsökkenti, de az *Educatio* helyén nem változtat (3. ábra).

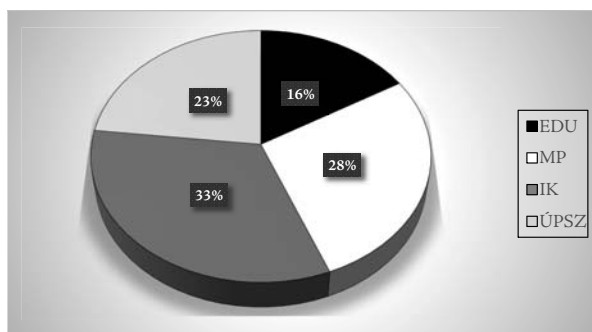

3. ábra: Az NI egyetemi tanárok hivatkozásainak megoszlása a négy pedagógiai folyóirat között – közleményszámmal korrigált adatok. Forrás: MTMT (2020. májusi állapot) adatai alapján saját számítás

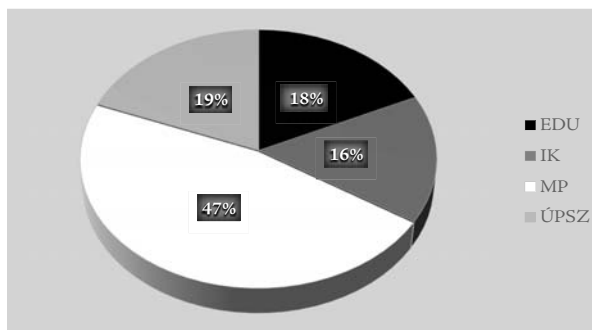
A neveléstudományi intézetek egyetemi tanárainak a négy folyóirat közötti hivatkozás eloszlásában (4. ábra) a *Magyar Pedagógia* és az *Iskolakultúra* azonos részesedéssel vezet, az *Educatio* ezek részesedési arányának kevesebb mint felével a harmadik, kicsivel megelőzve az *Új Pedagógiai Szemlé*t. Ha megnézzük a fajlagos hivatkozások folyóiratonkénti megoszlását intézetenként némileg hasonló képet kapunk, mint az intézetek vezető oktatóinak publikációmegoszlásában – de lényegesen kiélezettebben. A debreceniek nem hivatkoznak a *Magyar Pedagógiára*, a szegediek nem hivatkoznak az *Educatióra*.

4. ábra: Az NI egyetemi tanárok hivatkozásainak megoszlása a négy pedagógiai folyóirat között intézetenként. *Forrás:* MTMT (2020. májusi állapot) adatai alapján saját számítás

5. ábra: Az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága tagjai hivatkozásainak megoszlása a négy pedagógiai folyóirat között. *Forrás:* MTMT (2020. augusztusi állapot) adatai alapján saját számítás

6. ábra: Az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága tagjai hivatkozásainak megoszlása a négy pedagógiai folyóirat között – közleményszámmal korrigálva. *Forrás:* MTMT (2020. decemberi állapot) adatai alapján saját számítás

Az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága tagjainak a hivatkozásait elemezve (ez esetben is az utolsó öt magyar nyelvű folyóiratcikkbeli hivatkozásokat vizsgálva függetlenül a megjelenés időpontjától) viszonylag jelentős eltérést tapasztalunk (5. ábra) a neveléstudományi műhelyek vezető oktatóihoz viszonyítva. Itt is az *Iskolakultúra* vezet a rangsort, a *Magyar Pedagógia* a második, és a négy folyóiratbeli közleményekre történt összes citáció közül a legkevesebb az *Educatio* folyóiratban megjelent írásokra vonatkozik.

A közleményszámmal korrigált adatok a *Magyar Pedagógia* jelentős előnyét mutatják, s a másik három folyóirat nagyjából hasonló részesedését (6. ábra).

Befejezésül

Elemzésünk arra vállalkozott, hogy megalapításának 30 éves évfordulóján elemezze az *Educatio* folyóirat néhány tudományometriai jellemzőjét a magyar folyóiratpiac másik három neveléstudományi folyóiratával összehasonlítva. Mintegy tükröt tartva az *Educatio* elé.

Ezt mutatja a tükör.

Az értékelést az olvasóra bizzuk.

Köszönettel tartozom *Sáska Gézának* értékes észrevételeiért.

IRODALOM

- BIRÓ Zs. H. (2009a) A magyar neveléstudományi kommunikáció szereplői. Tudomány-szociológiai elemzés a központi pedagógiai folyóiratok szerzőiről (1997–2006). In: NÉMETH A. & BIRÓ Zs. H. (eds) *A magyar neveléstudomány a 20. század második felében*. Budapest, Gondolat. pp 168–209.
- BIRÓ Zs. H. (2009b) A magyar neveléstudományi kommunikáció jellemzői (1997–2006). Összehasonlító tudomány-szociológiai elemzés, avagy kísérlet egy nemzetközi kutatás adaptációjára. *Magyar Pedagógia*, Vol. 109. No. 1. pp. 49–76.
- CSAPÓ B. (1991) Hagymány és korszakváltás. A megújult Magyar Pedagógia programja. *Magyar Pedagógia*, Vol. 91. No. 1. pp. 3–6.
- CSAPÓ B. (1992) Száz év – Száz éves a Magyar Pedagógia. *Magyar Pedagógia*, Vol. 92. No. 1. pp. 3–4.
- CSAPÓ B. (2005) A Magyar Pedagógia feladata a neveléstudomány fejlesztésében. *Iskolakultúra*, Vol. 15. No. 4. pp. 3–10.
- GÉCZI J. (2001) A magyar pedagógiai szaksajtóról. In: CSAPÓ B. & VIDÁKOVICH T. (eds) *Neveléstudomány az ezredfordulón*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. pp. 392–402.
- MOLNÁR P., PINTÉR H. & TÓTH E. (2018) A neveléstudomány társszerzői együttműködéseinek hálózatai hazai és nemzetközi folyóiratokban. *Jel-kép*, No. 4. DOI: 10.20520/JEL-KEP.2018.4.19
- NAGY Gy. (2016) Tudománymetria és neveléstudomány. *Iskolakultúra*, Vol. 26. No. 2. pp. 50–62.
- NAGY Gy. (2019) A Magyar Pedagógia folyóirat tudománymetriai és tartalomelemzése. PhD-értekezés. SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola.

- NAGY G. & MOLNÁR G. (2017) A Magyar Pedagógia folyóirat tudományometriai elemzése: tendenciák, szerzők, társszerzőségi együttműködés. *Magyar Pedagógia*, Vol. 117. No. 1. pp. 5–27.
- SASVÁRI P. (2019) Az MTA IX. Osztály hazai folyóiratainak H-indexe és az összes dokumentumainak a száma az MTMT alapján. DOI: 10.13140/RG.2.2.27122.56001
- SASVÁRI P. & URBANOVICS A. (2020) Mérlegen az MTA IX. osztály hazai listás folyóiratai – hazai és nemzetközi hivatkozások összevetése. *Tudomány és Műszaki Tájékoztatás*, Vol. 67. Nos 7–8. pp. 411–448. <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/12675> [Letöltve: 2021. 03. 17.]
- SASVÁRI P. & URBANOVICS A. (2021) Az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály hazai folyóiratainak hivatkozás- és h-index-alapú helyezése. DOI: 10.13140/RG.2.2.14074.82884
- SOÓS S., KISS A. & LACKNER Z. (2020) A tudománymetria elmélete a gyakorlatban: a tudományklasszifikáció problematikája. *Statistikai Szemle*, Vol. 98. No. 8. pp. 958–980. DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2020.8.hu0958>
- SOÓS S. & VIDA ZS. (2019) Kutatásértékelés és tudománymetria. Mérőszámok, tendenciák, hazai vonatkozások. Előadás a „Tudománymetria, barát vagy ellenség” konferencián 2019. november 29.
- TÓTH I. J., TOMAN N. & CSERPES T. (2008) *A magyar neveléstudomány tudományos aktivitásának felmérése empirikus eszközökkel.* – Kutatási zárótanulmány. Budapest, Wargo Közgazdasági Elemző- és Piackutató Intézet.

MELLÉKLET

1. táblázat: A neveléstudományi intézetek vezető oktatóinak egy főre vetített folyóirat-publikációi a négy vizsgált folyóiratban

	EDU	IK	MP	ÚPSZ	EDU	IK	MP	ÚPSZ
DE	15,56	3,44	2,11	2,56	15,56	2,12	6,25	1,64
ELTE	2,13	4,87	4,27	3,73	2,13	2,99	12,63	2,40
PTE	3,50	12,00	3,00	3,50	3,50	7,37	8,88	2,25
SZTE	1,00	15,78	9,78	4,56	1,00	9,69	28,93	2,92
Súlyozott átlag	5,37	7,71	5,06	3,63	5,37	4,74	14,97	2,33

Megjegyzés: A jobb oldali oszlopok az adott folyóirat publikációs intenzitását is figyelembe veszik (a vizsgált három év alatt EDU 145, IK 236, MP 49, ÚPSZ 226 írást adott közre – a jobb oldali négy oszlop az egy vezető oktatóra jutó publikációk számát úgy mutatja, mintha mindegyik az *Educatio* kiadási intenzitásával működött volna a vizsgált három évben).

2. táblázat: A szociológiai intézetek vezető oktatóinak egy főre vetített folyóirat-publikációi a négy vizsgált folyóiratban

	EDU	IK	MP	ÚPSZ	EDU	IK	MP	ÚPSZ
DE	1,63	0,25	0,25	0,54	1,63	0,15	0,74	0,00
ELTE	0,60	0,27	0,00	0,20	0,60	0,16	0,00	0,13
PTE	0,20	0,00	0,00	0,00	0,20	0,00	0,00	0,00
SZTE	0,50	0,00	0,00	0,00	0,50	0,00	0,00	0,00
Súlyozott átlag	0,80	0,20	0,07	0,23	0,80	0,12	0,20	0,06

Megjegyzés: A jobb oldali négy oszlop az adott folyóirat publikációs intenzitását is figyelembe veszi.

3. táblázat: A pszichológiai intézetek vezető oktatóinak egy főre vetített folyóirat-publikációi a négy vizsgált folyóiratban

	EDU	IK	MP	ÚPSZ	EDU	IK	MP	ÚPSZ
DE	0,00	0,62	0,85	0,54	0,00	0,38	2,50	0,35
ELTE	0,31	0,26	0,00	0,20	0,31	0,16	0,00	0,13
PTE	0,00	0,38	0,00	0,00	0,00	0,23	0,00	0,00
SZTE	0,00	3,20	1,20	0,00	0,00	1,97	3,55	0,00
Súlyozott átlag	0,18	0,59	0,28	0,23	0,18	0,36	0,82	0,15

Megjegyzés: A jobb oldali négy oszlop az adott folyóirat publikációs intenzitását is figyelembe veszi.

A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)